

TOVARNIKI VESTNIK

15. JANUARJA 1940

KRANJSKA INDUSTRIJSKA
DRUŽBA-JESENICE-FUŽINE

LETNIK 4 · ŠTEV. 2

BOŽIDAR JAKAC:

POGLED NA PLAVŽARSKE JESENICE

Zanimiva perspektiva! Kakšna pa bo njih perspektiva v bodočnosti? Odvisna od vseh nas, ki delamo in živimo ob teh dimnikih. Odvisna od sožitja v naši delovni vzajemnosti, odvisna od kvalitetnega dela, od pravega vodstva in gospodarstva. To so prilike, ki so odvisne od nas in če bodo te prilike ugodne, bodo plavžarske Jesenice rasle in se razvijale v dobro ljudstva, podjetnosti in domovine ter bodo premagale še take neprilike, ki jih lahko prinese svet. Bodočnost Jesenic je samo v njihovem visokovrednem gospodarskem, tehniškem, socialnem in kulturnem delu.

A. Bernhard:

V DOBI NAPOLEONOVE ILIRIJE NA JESENICAH

Obisk na občinskem uradu v savski graščini v torek, dne 15. junija 1813.

Ura na Savski graščini je odbila deset... V pritličju ležeči prostorni sobi, ki je služila, odkar je postal v novoustanovljeni provinci Iliriji jeseniški maire Lepopold Ruard, fužinar na Savi, občinskemu uradu, je sedel pri široki pisalni mizi občinski pisar. Nad pisalno mizo je bila obešena slika cesarja Napoleona. — Pisar z železno obrobljenimi očali, katere si je potisnil na čelo, si je prirezoval gosja peresa. Vsak čas je moral priti sel, ki je prenašal dvakrat na teden uradno pošto iz Radovljice — glavnega mesta cantona. Bilo je to ob torkih in sobotah. Vse te uredbe, ukaze in zakone je bilo treba takoj prepisati v francoščini v občinski register, potrditi na listini čas prihoda in odhoda ter pravilnost prepisa. Sel je potem zopet odhajal v sosedno občino. Listinam so bili priloženi tudi nemški prevodi.

Gospod maire je bil sicer dobričina, vendar pri uradovanju in pri upravljanju občinskih poslov ni poznal šale. Bil je zato pri francoskih oblasteh zelo číslan. Ob prihodu Francozov v naše kraje jim je pomagal celo do večje zmage, ko jim je

pokazal pot preko Sv. Križa čez Kočno v Sveče na Koroško. Tu so prišli pri Bistrici v Rožu stoječim avstrijskim četam v hrbet in jih premagali.

Pisar je pogledoval skozi zamreženo okno proti Fužinam, od koder so se čuli udarci velikih balaš-kladiv, katere je ljudstvo imenovalo »dukatna« kladiva. To radi posnemanja glasu udarcev: du-ka-ti, du-ka-ti, du-ka-ti... Res je bilo tam skovanih mnogo fužinarskih dukatov. Pa tudi sem od tehnice se je slišalo glasno govorjenje in prerekanje. Tam so pred faktorjem tehtali vozniki rudo in oglje, kar seveda ni šlo brez preprirov. Posebno oglarji so imeli ostre jezike. Toda nič šale, njihovo oglje že dolgo ni bilo več tako potrebno za fužinarje kakor nekdanj. Pisarjev gospod je bil napreden podjetnik. Že leta 1796. je prvič topil železo s premogom. Imenitno se je sicer to obneslo, toda zadeva je bila zelo draga, vendar je vzbudila nove misli. Proces je bil drag radi tega, ker je stal cent premoga, ki so ga pripeljali vozniki iz Zagorja, 50 forintov in tudi sedaj v frankih stvar ni prišla mnogo cencjša.

Vročina je pritiskala, muha je monotono brenčala po oknih. Pisali so 15. junija 1813. leta. Gospod pisar sicer ni imel ravno malo dela, saj so imele Jesenice že takrat 1384 prebivalcev. Ko je tako sedel in čakal, je šel mimo okna član cerkvenega sveta Barten Populare. Pisar ga je poklical in mu prečital cirkularje, ki so prispeli preteklo soboto in so se glasili:

District de Crainbourg - Canton de Radovljica, commune de Jesenice. Crainbourg le 6 juin 1813.

Gospod maire! Njegovo Veličanstvo cesarica, kraljica in vladarica ukazuje, da se mora vršiti v nedeljo, ko se objavi ta cirkulaire, v vseh farah slovesni Te Deum v zahvalo za sijajno zmago, ki jo je Nj. Vel. cesar izvojeval dne 13. maja 1813. pri Lützeniu nad barbarskimi tolpmi, ki so ogrožale mir velikega carstva.

Gospod maire! Preskrbite, da se bo pel prihodnjo nedeljo po prejemu tega cirkularja slovesni Te Deum in poskrbite, da se ga bodo udeležile vse civilne in državne avtoritete.

Sprejmite, gospod maire, izraz moje ga odličnega spoštovanja.

Podpisani

subdelegue de Crainbourg.

Populare, ki je bil že vajen takih poslov, saj v teh časih zmage niso bile ravno redke, je pokimal z glavo — češ, bo že obvestil župnika, ter z ropotom odšel.

Pisar je listal po papirjih, katere je bilo treba še danes odpraviti. Bili so to vpoklicni biljeti za conseribarance, ki so morali odriniti k vojakom. Iz Jesenic jih je bilo 8, pa tudi drugim občinam ni šlo dosti bolje. Radovljica jih je imela 8, Zasp 8, Kranjska gora 4, Kropa 7, Begunje 6, Bistrica 15, Rečica 6 itd. Treba je bilo imeti glavo na pravem mestu, kajti voja-

ške oblasti so bile stroge. Niso potrebovale samo ljudi za vojake, temveč tudi živila, seno. Rekvizicij ni bilo ne konca ne kraja. Vendar je imelo tudi to svojo dobro stran — železo se je sijajno prodajalo, četudi ni bilo vedno najboljše, saj za ubijanje ljudi ni potrebno, da je železo odlične kvalitete, samo da je dovolj težko.

Različnih ukazov, nalogov, zakonov itd. je imel naš pisar nešteto. Vsi so se začenjali in nehali nekam enako: Dano v palači St. Cloud. Mi Napoleon, cesar Francozov, kralj Italije, pokrovitelj renške zveze, posredovalec švicarske zveze itd., itd. ukazujemo — — — Sledili so paragrafi, točke in končno podpisi:

Napoleon

za soglasnost:

Minister in državni tajnik per Interim
Vojvoda Cadore

za pravilni podpis:

Minister manufaktur in commerce
Grof Sussy

Referent v državnem zboru
Gen. intendant Chabrot

Generalni sekretar intendance Kranjske
Carcassone Villiers
Subdelegue de Crainbourg

in končno še ponižen podpis našega pisarja, ki je moral v registru potrditi pravi len prepis cirkularja. Posel je bil natančen.

Poleg slovenščine je bilo treba znati perfektno francoščino in nemščino, če se že italijanščina, ki je bila na Jesenicah tudi potrebna, ne šteje. Italija je bila namreč še vedno glavni odjemalec železa.

Končno se je od daleč slišal topot konjskih kopit — prihajal je sel. Razjahal je in seveda takoj naletel na prikupno sobarico Kristino, katero je narahlo udaril na mestu, kjer izgubi hrbet pošteno ime. Kristina je bila namreč silno radovedna. Hotela je prva vedeti za vse novice na svetu. No, ker je bila mična, se selu ni mudilo do pisarja. Ta je iskal svoja očala med papirji, pa jih je končno našel na čelu, pomočil pero v tintnik in čakal sla, ki je prinesel nove uredbe, novice in novo delo...

★ ★ ★

Še en železarski spomenik iz Bohinja

OBVESTILO!

vsem strankam hiše

Opozarjamo na točko 12. hišnega reda, po katerem morajo stranke v medsebojnem sporazumu in izmenoma oskrbovati hodnike in dvorišča in jih vsak dan zarana temeljito pomesti in očistiti.

Celo s ceste je opaziti, da Vaše dvorišče že dolgo ni bilo pospravljeno, pometeno in očiščeno. Napravljva zanemarjen vtis in daje slabo izpričevalo.

Pozivamo vse stranke, da dvorišče takoj uredijo in da se v bodoče točno ravna po hišnem redu. Sicer bomo dvorišče dali očistiti po posebnem pometaju in stroške zaračunali strankam. Pridržujemo si tudi druge ukrepe, da uveljavimo hišni red.

Ekonomat in oddelek na planem.
Obratovodstvo.

Vzeli na znanje!
Slede podpisi strank.

Tako obvestilo je bilo pred dnevi poslano strankam neke naše hiše.

Ne ugibaj, katera je ta hiša! Pometaj pred svojim pragom! Če bi razpisali nagrado za pravilno rešitev, katera je ta hiša, bi bržkone prejeli toliko različnih rešitev, kolikor imamo hiš.

V doglednem času bomo izvršili pregled vseh službenih stanovanj. Posebno pažnjo bomo posvečali podstrešjem, s katerih se mora odstraniti vsa navlaka in gorljivi predmeti. To morajo stranke v smislu uredb glede zaščite pred napadi iz zraka takoj storiti!

Stegu Milan, dipl. tehnik:

NAPAJALNA VODA ZA PARNE KOTLE

(Prepisovanje tega sestavka je prepovedano.)

1. Splošno. Primesi napajalne vode.

Vsaka voda, ki naj služi za napajanje parnih kotlov, vsebuje gotove zmesi, katerih vrsta in množina zavisi od poti, ki jo je voda napravila od oblakov do mesta, kjer se namerava uporabljati.

Sorazmerno najčistejša voda je deževnica, katera se pa težko zajame, zato smo navezani na uporabo vode iz raznih potokov, rek itd., odkoder imamo dovoljno množino vode. Tudi pri uporabi krajevnih vodovodov imamo opraviti le z vodo sličnega izvora.

Kot nečiste snovi se nahajajo v vodi deloma **neraztopljive snovi**, kot so kal, ilovica, železni oksidi, ogljik (ogljje, premog), organske snovi in olje. Te snovi najdemo zlasti v vodah - rečnicah (tekočih vodah), medtem ko je voda iz raznih studencev od teh snovi prosta. Čiščenje teh snovi se vrši mehničnim potom. — **Razstapljive snovi** si pa voda pridobi že med tem časom, ko pada skozi zrak, največ pa pri pronicanju vode skozi zemeljske plasti. Take snovi so:

a) **Plini:** Kisik, dušik, ogljikov dvokis.

b) **Lahko topljive snovi:** Natrijev klorid (kuhinjska sol) NaCl , kalcijev klorid CaCl_2 , magnezijev klorid MgCl_2 , magnezijev sulfat MgSO_4 , soli solitrne kisline, humosove soli.

c) **Težko topljive soli:** kalcijev karbonat CaCO_3 , magnezijev karbonat MgCO_3 , gips (kalcijev sulfat) CaSO_4 , silicijeva kislina SiO_2 , ilovica (aluminijev oksid) Al_2O_3 , ogljenčevokisli železni oksid FeCO_3 . Sestavni del teh snovi bi bilo imenovati še olja in masti.

Sestava napajalne vode je odvisna od njenega izvora: granitno hribovje dobavlja mehko in čisto vodo, apnena in dolomitna gorovja trdo vodo do $15-20^\circ$ trdote, površinske in rečne vode ravnin so mehke, pač pa vsebujejo kloride in lahktopljive soli, tudi dušikove snovi in mehnične nečistine najdemo v njej. Voda, ki pronica sadrove plasti, pa je posebno trda.

Kisline in kisik so škodljive zato, ker kotlove stene razjedajo, ravno tako učinkujejo klorove spojine, ker se iste razkrajajo, pri čemer se tvori solna kislina. Dušik je kemijsko neaktiven, zato tudi neškodljiv.

Raztopljivost plinov v vodi zavisi od temperature. Pri zunanjem zračnem pritisku 760 mm Hg stebra se razstopijo v 1 m³ vode sledeče množine plinov merjenih v litrih (0°/760):

Temperatura vode v °C =	0°	20°	50°	100°
Zrak	29	19	13	11
Kisik	49	31	21	17
Dušik	24	16	11	10
Ogljikov dvokis	1713	878	44	—
Klor	—	2260	1204	0,0

litrov plina na 1 m³ vode.

Plini se iz vode izženejo že z dovoljnim segrevanjem, torej tudi izven kotla, če vodo predhodno predgrejemo. Prisotnost kislin v vodi dokažemo s pomočjo lakmusovega modrega papirja. Z dodaja-

njem alkalijskih snovi, najboljša za to sta soda ali rotinjev lug, se kisline nevtralizirajo in postanejo neškodljive.

Lahko topljive snovi zvišajo pri višji gostoti vrelišče raztopine in s tem tudi množino toplote, ki je potrebna za izparjevanje. Te snovi se ne dajo odstraniti iz vode na enostaven način. Da jih odstranimo ali samo razredčimo, moramo kotle od časa do časa odtočiti.

Pri **težkotopljivih snoveh** je meja nasičenosti dosežena že pri malih količinah. Nadaljnje tovrstne snovi, katere prinese napajalna voda v kotel, se takoj izločijo, čim se izpari dodana voda, pri tem pa tvorijo kal ali trde usedline — kotlovec.

Medtem ko se kal iz kotla odstrani prilično z lahkoto, se kotlovec odstrani le s težavo, poleg tega je še škodljiv za kotlove stene in ima slab upliv na obratovanje samo. Kotlovec ovira prehod toplote, pri čemer se kotlove stene bolj raz-

grejejo, da celo do rdečega žara, vsled česar pade trdnost pločevine. Na podlagi preizkušenj po Eberleu znaša temperatura razlika med pločevino in vodo pri toplotnem prehodu 50.000 Cal. na 1 m² kurilne ploskve, pod pogojem, da so kotlove stene čiste približno 25°C , v primeru pa, da so prevlečene z oljem ali s kotlovcem, pa približno 200°C . Večina kotlovih eksplozij je bila posledica te napake, zlasti v dobi 1877. do 1890. (ca. 10 % vseh eksplozij).

Izmed v začetku imenovanih mineralij pridejo v poštev za tvorbo kotlovca kalcijev bikarbonat $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$, gips ali sadra (CaSO_4) in magnezijev karbonat MgCO_3 , poleg silicijeve kisline (SiO_2) in aluminijevega oksida (ilovica!) (Al_2O_3).

(Dalje prih.)

PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE DELA

Sodelavec na apnenici, ki je pod štev. 107 poslal predlog za izboljšanje dela, naj se oglasi pri inspekciji dela KID, da bo dvignil nagrado.

Ostali predlogi se še proučujejo.

Teče voda, teče ...

NAVODILA ZA ŽERJAVOVODJE

pri železarnah KID na Jesenicah in na Javorniku

ŽERJAVOVODJA!

Vsak vodja žerjava mora znati samostojno delati in mora za to delo prevzeti tudi odgovornost.

Njegova prva naloga je skrb za doodeljene ljudi in stroje.

Vodja mora vsako stvar izvršiti boljše kot kdo drugi. Razmišljajte o možnostih izboljšanja in stavite predpostavljanim tozadevnim predloge.

Vodja mora biti trezen in z mislijo vedno pri stvari. Izogibajte se alkohola!

Imejte stroje vedno čiste in v redu; na vašem žerjavu ne dopuščajte pokvarjenih delov in nobenih polovičarskih del!

Štedite z oljem, z varovalkami in z ostalim materialom; ravnajte tako, kakor bi vse to morali plačati iz lastnega žepa.

Bodite pozorni, stvarni in delajte z veseljem z vašimi sodelavci.

Ne pozabite nikoli, da je od uspevanja tvornice odvisen tudi vaš obstanek in vaš dobrobit.

SLUŽBENI PREDPISI ZA ŽERJAVOVODJO

1. Dostop k žerjavnim napravam je dovoljen le žerjavovodjem v službi ter onemu osebju, kateremu so na žerjavih poverjena kaka dela (ključavničarji, električarji, tesarji) in je o nevarnostih dovolj poučeno.

2. Dostop na žerjav je dovoljen le po za to določenem dohodu.

3. Delov, ki so pod tokom, se ne sme nihče dotikati. Pred pričetkom kakih popravil na električnih delih je treba izklopiti glavno stikalo, ali odstraniti varovalke. Da se prepreči pomotno vklopljenje v času popravil na električnih delih, je treba na stikalo ali na varovalke pritrditi napis: Ne vklopiti!

4. Orodje mora biti spravljeno v za to določenih omaricah; ne smemo ga pustiti ležati naokrog.

5. Gorljive snovi (mazila in čistilna sredstva) se smejo shranjevati na žerjavu samo v malih količinah in to v posebnih ognjevarnih prostorih izven kabine za vodjo žerjava.

6. Z žerjava naj se ne mečejo nobene stvari na tla.

Pri začetku dela:

1. Pri izmeni: Ko prevzamemo žerjav prejšnje izmene, moramo preizkusiti pravilno delovanje vseh delov.

2. Pred pričetkom obratovanja: Preglej ali so gonila in žerjavna proga prosta navleke, če ne leži kaj na žerjavu, če so zavore, drsne napeljave in izolatorji v redu, ako se dobro prilegajo odjemalci toka; odstrani sneg ter izklopi varovala proti vetru.

Med obratovanjem:

1. Pomni, da služijo žerjavi samo za prenos bremen in da jih ne smemo uporabljati za kaka vlačenje bremen ali celo železniških vagonov. Potiskanje drugih žerjavov je dovoljeno samo v skrajni nujnosti.

2. Strogo pa je prepovedano trganje usidranih bremen z žerjavom.

3. Kavelj smemo spustiti samo tako daleč, da ostanejo najmanjše še trije ovoji vrvi na bobnu.

4. Ne vozi nikoli tik do konca proge.

5. S protitokom zaviraj samo v skrajnem primeru. Prav tako opusti sunkovito zaviranje z ročno ali nožno zavoro.

6. Med vožnjo glej vedno na breme in na pot; preko oseb in poti ne vozi nikoli.

7. Opazuj tudi vedno nalaganje. Pred vsakim dviganjem se prepričaj, če je breme dobro obešeno in zavarovano, da ne pade. Prenos slabo naloženih bremen odkloni.

Pri zaključku dela:

1. Ne pusti obviseti bremena na kavlju. Prazni kavelj dvigni!

2. Stikalne valje izklopi.

3. Izklopi glavno stikalo!

4. Zasidraj žerjav proti vetru!

Vzdrževanje:

1. Vsi delovni odmori naj se uporabijo za pregled in vzdrževanje žerjava!

2. Motorji: Krtače se morajo pravilno prilegati; ako so prekratke, jih je treba zamenjati in primerno zgladiti.

3. Stikalni valji: Kontakti naj se nalahko namažejo; ožgane kontaktne glavnice opili; če so močno ožgane, izmenjaj. Pazi na pravilen pritisk vzmeti.

4. Zavorne magnete preglej vsaj tedensko enkrat, ako je potrebno, namaži, zrahljane vijake pritrdi!

5. Koluti za dovod toka preglej dnevno in maži. Ladvice za odjemanje toka morajo biti temeljito prečiščene vsake tri tedne.

6. Staufferjeve mazilke privij ob vsaki izmeni. Preglej gonila, če pravilno delujejo, pritrdi zagozde, vijake in zavorice.

7. Žerjave moramo vsak teden temeljito očistiti. Pregledati je treba nosilne vrvi in verige.

8. Po popravilih moramo namestiti varnostne naprave. Paziti moramo, da ne prekinemo ozemljenja stikalnih valjev in drugih električnih naprav.

9. Poškodbe, ki smo jih opazili, moramo zapisati v prijavno knjigo, kopijo moramo takoj poslati strojnemu oddelku.

Žerjave prištevamo k najvažnejšim dvigalnim in prenosnim sredstvom. Ti obstojajo iz mehaničnega in električnega dela. V glavnem razlikujemo:

- a) vrtilne žerjave,
- b) tekalne žerjave.

I. MEHANIČNI DEL

Vrtilni žerjavi

Pri vrtilnih žerjavih se vrti primerno dolga ročica (izlagač) okrog pokončne osi. Poglavitni sestavni deli vrtilnega žerjava so:

- pokončna os žerjava,
- ročica,
- vitel in
- maček.

Žerjavi z nepremično osjo.

Pri teh je os žerjava večinoma prostostoječa in je pritrjena samo ob tleh (slika 1 in 4). Lahko pa je pritrjena tudi ob stropu (slika 2). Bolj redko se najde primer, da je os žerjava pritrjena samo na stropni konstrukciji (slika 3).

Okrog nepremične osi se v odgovarjajočih ležajih vrti ročica (slika 1 do 4), ki je na nasprotni strani izravnana s protitežjo.

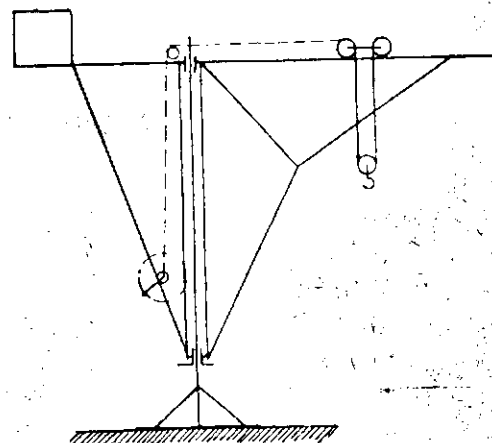
Žerjavi z vrtljivo osjo.

Pri teh je ročica trdno zvezana z osjo in se z njo skupaj vrti. Os je položena na obeh koncih v ležaje (slika 5) ali pa ima ležaj v temelju (slika 6).

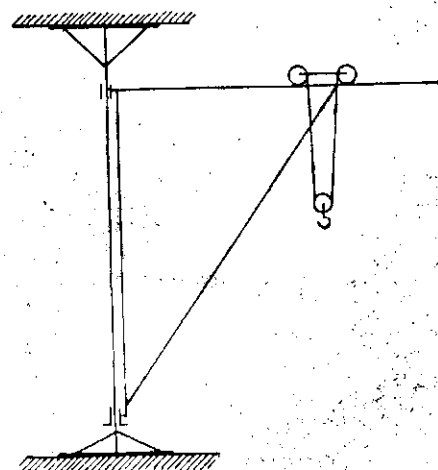
Na skrajnem koncu ročice se nahaja kolut (slika 4 in 6), preko katere je napeljana vrv ali veriga s kavljem, ali pa se na ročici premika maček (slika 1, 2, 3, 5).

Pogon je ali ročen ali s pomočjo elektromotorjev.

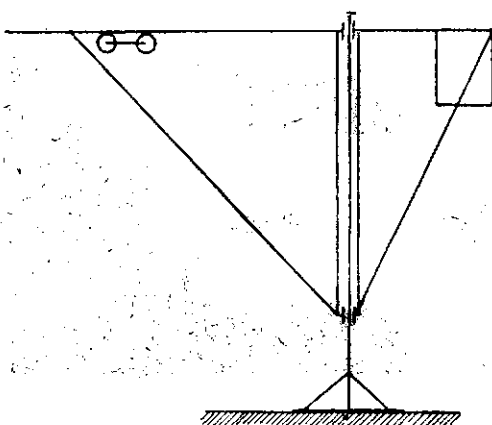
Žerjavi z nepremično osjo.

Sl. 1

Sl. 2

Sl. 3

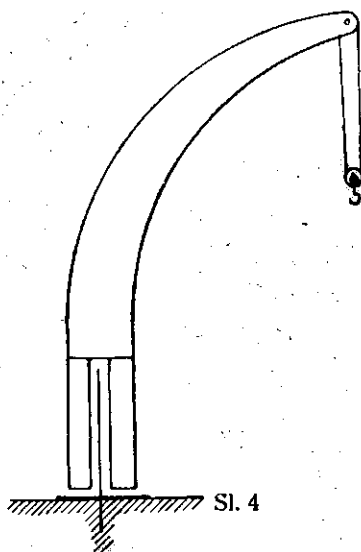
Nosilnost žerjava je tisto največje breme, s katerim smemo obremeniti žerjav v pogonu.

Dvig je pot, ki jo napravi kavelj od svoje najnižje do najvišje lege.

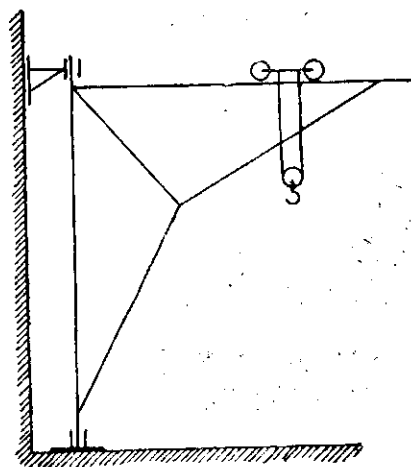
Doseg je razdalja od središča osi žerjava do skrajnega mesta, ki ga lahko doseže kavelj na ročici.

Žerjavno območje ali žerjavno polje je ona krožna ploskev, katero lahko doseže žerjavni kavelj s pomočjo ročice.

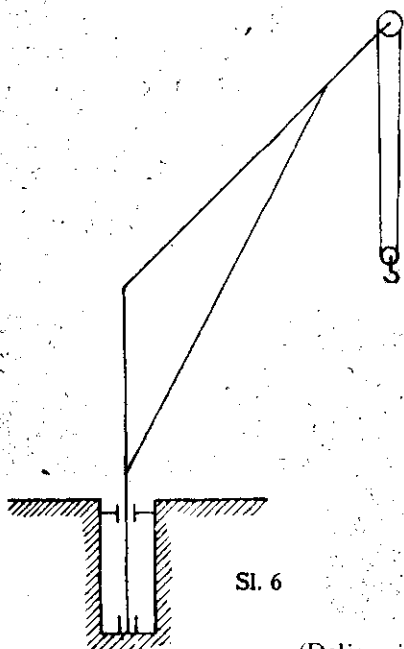
Vrtljni žerjavi so postavljeni ali trdno na enem mestu, ali pa so prevozni in so v to svrho nameščeni na vozilih.

Žerjavi z vrtljivo osjo

Sl. 5

Sl. 6

(Dalje prih.)

ŽELEZO IN JEKLO PO NAŠIH DOMOVIH

Povsod in na vsak korak srečamo železo. Uporaba železa pa se veča še sedaj. Tudi v sami sobni opremlitvi dobiva železo vedno več mesta. Lično izdelano pohištvo iz pahištvenih cevi ni več samo nadomestilo za leseno, nego postaja že okras stanovanj. V nekaterih državah, posebno v Franciji, je železno pohištvo dokaj izpodrinilo lesenega. Zanimajo nas starosti raznih železnih predmetov.

KAKO STARE SO TEHTNICE

Vaga je menda najstarejša mera. Poznajo jo baje že 5000 let pred Kristusom. Kdo jo je iznašel in pričel uporabljati, ni jasno. Pravijo, da Egipčani, Židi, Rimljani itd. Vage najdemo v izkopninah, najdemo jih v pesnitvah, perzijskih spisih in pesmih. Popis vage, ki je najbolj obširen, pa je napravil znanstvenik Leopold leta 1726. Karel Veliki je izdal uredbo o merah in utežih, ki naj bodo točne. Če je kdo goljufal v merah, je bil obsojen po hitrem postopku.

KAKO STARE SO KLJUČAVNICE

V zgodovini ključavnic pridemo najprej do poznanege egiptskega vladarja Ramsesa II., ki je že 1250 let pred Kr. rojstvom zaklepal vrata svoje delovne sobe. Toda to še ni bila železna ključavnica, nego leseni zapahi. Prve ključavnice na vrtenje so iznašli in uporabljali Grki v 5. stoletju. Posebno veliko jih najdemo v izkopninah zasutega mesta Pompeji. Leta 1420. je iznašel neki italijanski ključavničar tajno ključavnico na črke. Pravi razvoj splošne uporabe ključavnic se je pričel šele pred 300 leti. Danes so ključavnice tako izpopolnjene, da delajo preglavice celo najbolj izvežbanim vlomilcem.

Naš sodelavec je izpolnil zaklepanje s signalno napravo. Take ključavnice mnogo uporabljajo po bankah, kjer je urejeno tako, da se nepoklicani odpiralec nevede takoj zveže s policijo.

VSE ČAKA NA INDUSTRIJSKO DELAVNOST

V našem listu smo že omenili, da manjka v državi samo plugov nad pol milijona, da jih sploh ni, kaj šele, da bi se stari popravljali. Kje je potem še drugo orodje za gospodarsko in gospodinjstvo delo. Sedaj objavlja Ind. kurir podatke iz drinske banovine. Ti podatki kažejo, kako manjka našemu kmetškemu ljudstvu za obdelovanje zemlje celo najpotrebnejšega orodja. 100.000 domov nima nobene opreme za vpreženje, 100.000 gospodarstev je brez plugov. Priprav za žganjekuho pa imajo v tisti banovini kar 18.000.

Ko smo listali po statistiki, ki kaže, koliko rodijo posamezne zemlje na Holandskem, v Franciji, v Nemčiji, na Češkem itd., smo našli, da daje naša zemlja

iste površine do trikrat manj kot druge zemlje. In vse to le zato, ker ni priprav in organizacije za boljšo obdelavo zemlje, ki lahko rodi mnogo več. Tako spi narodno blagostanje in gnije v zemlji, ljudstvo pa na njej slabo živi.

Vse to bo lahko rešila le industrializacija še in še, kajti najprej je treba orodje napraviti, potem pa zopet industrializacijo, da se orodje izpolnjuje in obnavlja. Roko v roki z industrijo bo napredovalo naše kmetijstvo, naša obrt in sploh socialni in kulturni obstanek prebivalstva.

To je polje za udeleževanje vseh, ki hočejo domovini dobro, vse ostalo so manj važne besede.

ODGOVORNI, PAZITE NA TO

Slovenski dnevnik je prinesel vest, v kateri se huduje na neko hrvaško tvornico, katere predstavniki so baje izjavili, da se Hrvaški banovini ni bati pomanjkanja mila, ker ga bo za Hrvaško banovino pridelala dovolj. List pravi, da bi take izjave ne smele pasti od tvornice, ki dela za vso državo in obratuje slučajno v Zagrebu.

Drugo vest so sporočili tudi vsi naši listi. Ta vest pa pravi, da je neka tvornica v Zemunu odpustila vse hrvaške delavce.

Mi posnemamo to iz listov. Koliko je na tem resnice, ne vemo. Če pa je tu kaj resnice, potem je to zelo važno.

Ali so to že prvi rezultati in uspehi avtonomij.

Opozarjamo na to vse, ki jim je zapuano vodstvo politike. Ne delimo domovine v dele, ki ne bodo sposobni gospodarskega življenja, nego bodimo ponosni na veliko domovino.

Delavstvo itak samo rado ostaja in dela v svojih krajih, toda če mora kdo

z malho po svetu, ne zapirajmo mu njegove itak težke poti za kruhom v lastni državi.

Ne pozabite, da ljudstvo noče nobenih mej. Če so zaželjene kake ožje meje, so zaželjene samo radi pri delu izvršenih napak nekaterih ljudi, ne pa radi ljudstva. Torej radi teh napak ne silite ljudstva v težave v gornjem smislu ali popravljate napake z napako, nego napake same je treba odstraniti.

A. K.

II. ZIMSKO-ŠPORTNE IGRE KID

V dneh 13. in 14. januarja so bile na Jesenicah in na Črnem vrhu prirejene II. zimsko-športne igre KID. Po udeležbi tekmovalcev je bila ta prireditev največja zimsko-športna manifestacija v Jugoslaviji.

Prihodnja številka našega lista bo prinesla podrobnejša poročila in slike.

Pred hangarjem

Foto: ing. Pernè

Lavtižar Jože, pilot lovec, Kranjska gora:

PILOTI - LOVCI

(Dalje.)

Skupaj sva se nato polagoma spuščala do prvih oblačnih valov, tam je Kalčo v ostrem zavoju zaokrenil letalo, bil sem sam. Objela me je mlečna temačnost. Občutil sem, da letalo ne posluša več; do skrajne brzine se je pomikal brzinomer, pa zopet v sunkih opadal skoraj na ničlo. Neskončno dolga je bila ta pot, vedel sem, da letala nimam več v oblasti, niti v ravnotežju, saj gosti oblaki iztrgajo pilotu ta najvažnejši čut. Oj, zemlja! Navpično, z vso brzinom sem izpadel iz oblakov, kot počast mi je zrasla ravnina pred očmi in me hotela za večno objeti. Počasi, počasi sem vzravnal aparat —, tam na desni je mračen stal Beograd. Tovariš Kalčo se je znašel daleč tam za Savo in v povsem nizkem poletu pristal zraven me-

ne. V kratkem raportu sva komandantu javila izvršitev poleta, stopila še k najinima jeklenima ptičema, ki so jih mehaničarji že vlekli v hangar. Na žejno zemljo so začele padati težke kaplje, ognjen blisk je prepregel temno nebo. Dva mlada pilota sta pristopila bliže, med njima je govorilo samo srce. Da, Kalčo, bilo je lepo, prelepo!

Letalske akrobacije

Uvod v letalske akrobacije so spirale in viraži. Poletiš na 1000 metrov, tam odvzameš motorju plin, nagneš letalo s krmilno palico in z nožnimi krmili po podolžni osi za 45° pa še čez, celo do 90° in tako opisuješ z večjim ali manjšim padanjem skoraj pravilne kroge. To so spi-

rale. Viraž pa je skoraj enak, samo da z njim dosežemo hitro spremembo smeri za 180° , in da jih delamo navadno pri vzpenjanju. Mnogo poletov in tudi truda je bilo treba preden sem res lepo delal vse to. Vaja pa, podprta z jedrnato in izkusno besedo komandirja, da vse, seveda se moraš v to vživeti in imeti veselje.

Ranversman! S kaj čudnimi občutki sem poslušal učiteljevo razlago, kako da naj v zraku naredim to najvažnejšo in temeljno akrobacijo: »Na 1000 metrov, tam dodaj aparatu primerno brzino, odvzami plin, popni letalo do 60° navpično, dokler ne občutiš, da gubi brzino. Takrat krmilno palico do kraja v stran in nožno krmilo v isto stran do kraja. Letalo se popolnoma preokrene narobe in ko občutiš, da gre njegova glava navzdol: krmila na sredino. Letalo bo samo hitro izplavalo v normalno lego, vendar v popolnoma obratni smeri. To je jako važna akrobacija za napad in obrambo!«

Torej poizkusimo! Priznavam in me ni sram, da sem se te akrobacije najdalje učil in jo šele po precejšnjem trudu zmagal in obvladal. Kolikokrat je izpadlo vse kaj drugega, samo ranversman ne. Kolikokrat sem izšel iz nje v povsem napačni smeri in legi. Pravilen ranversman je pravi užitek za pilota, občutek v sami akrobaciji je v začetku nekam neprijeten, vendar pa je zvezan z nekakim tihim zadovoljstvom nad dosego uspeha.

Luping (Looping): »Horizontalen let na 1000 m, brzina čez 190 km, počasi vleči krmila na sebe, nožna krmila učvrsti. V položaju, ko boš z aparatom povsem na 'hrbtu', odvzemi plin, popusti malo krmila — letalo bo iz hrbtne lege lepo izplavalo. Ponovi to večkrat.« Z veseljem sem sprejel te komandirjeve besede, obenem pa že mislil, kako se mi bo vse posrečilo. Prvi luping v življenju sem napravil kar sijajno, no, pri drugem pa je šlo malo narobe. Prehitro in z nepravim občutkom sem vlekel na sebe krmila: v navpičnem vzponu je letalo zgubilo brzi-

POGLED PO VSEMIRJU

(Dalje.)

Ker tir Lune, naše vasovalke, ovija po istih pravilih tir Zemlje, je os Lune nagnjena, kar se posebno lepo vidi jeseni in spomladi ob polni luni. Ta načrt je lahko razumljiv, ker tako vidimo v naravi, ne potrebujemo dosti strokovnih izrazov, silno veličasten in najbolj med vsemi verjeten.

Ko nam je znan način in smer premikanja osončja, nam je mogoče po risbi ali modelu ob vsakem dnevnem in letnem času ugotoviti, kam se premika Zemlja z nami vred. Najbolj natančno določimo smer premikanja ob začetku vsakega letnega časa. Mislimo si Zemljo, ki ima navpično os, na katero je smer skozi ravnino pravokotna. V to smer se premikamo le takrat, kadar je os Zemlje na njen tir pravokotna, to je 21. decembra in 21. junija, ko je tir Zemlje najvišje in najnižje, in sicer: 21. decembra, ko smo nad in za Soncem, se vrši premikanje 20° na desno in $23,5^\circ$ višje v smer, kakor vidimo Sonce. Tir Zemlje začne vedno bolj padati, in

ko smo 21. marca vstřic ter na desni strani Sonca, ali kakor pravimo, ob pomladanskem enakonočju, se premikamo pravokotno na smer Sonca, in ker tir Zemlje pada, 9° nižje kakor je smer ravnika. Za ugotovitev se postavimo tako, da imamo Sonce na svoji levi strani; naše premikanje ima smer, kamor smo obrnjeni, pač pa 9° nižje pod obzorje. Pri tem nižanju pridemo 21. junija najnižje in pred Sonce. Postavimo se tako, da imamo Sonce za hrbtom. Premikamo se $23,5^\circ$ višje kakor je smer sončne sence, ter od te 23° na levo. Polagoma se dvigamo ter pridemo 21. septembra v enako višino s Soncem, in sicer ob njem levo. Ako stojimo tako, da imamo Sonce desno, se premikamo 13° višje, kakor je smer ravnika, ali toliko nad obzorje. Zaradi 13° strmega tira pride Zemlja vedno višje, strmina se polagoma manjša zaradi privlačnosti Sonca, dokler ni Zemlja zopet 21. decembra nad in za Soncem, ter je s svojo pokončno osjo pravokotno na svoj lasten tir, kakor tudi trajno na tir Sonca.

Premikanje Osončja tudi lahko ugotavljamo po ozvezdijih, ker se oddaljuje-

mo iz smeri ozvezdja Orion, ter se približujemo ozvezdju Herkul. Kadar koli vidimo jeseni zjutraj, pozimi vso noč, ali spomladi zvečer Oriona, vemo da se premikamo v smer od njega, za Zemljo z razliko prej imenovanih stopinj. Nasprotno je poleti, ko je vidno ozvezdje Herkul, se premikamo v smer proti njemu, in to vse Osončje z vsemi planeti in drugimi telesi. In vse ugovarjanje napram ustvarjenemu vrtenju in premikanju se ne da dokazati, ter je prazno nasproti temu veličastnemu načrtu stvarstva, ki je tu četudi le skromno opisan.

V vsemirju zaznamo še mnogo pojavov, o katerih dosti ne razmišljujemo, ker so trajni. Vemo, da se nebesna telesa privlačujejo skozi praznino, ter nam dajejo svetlobo, nekatera tudi toploto. Obstoj elektrika in še razni drugi valovi in žarki. Vprašamo pa se, kaj nas uči o teh pojavih znanost. Prav ona nam tolmači, kako je delovanje vseh teh sil, ki so nekaj, a ne zaznamo njihovega telesa. Ker tega nimajo, so le bitja, ki vsebujejo silo, ta se pa nam kaže v raznih pojavih.

(Dalje.)

no in se prav elegantno prekopicnilo na levo krilo, kar je bilo združeno s precej hitrim prostim padom. Dnevi lupingov v šoli so mi nudili največ čistega in pravega veselja. Lep je luping, zadivi vedno in povsod občinstvo, a za vojne svrhe nima večjega pomena kakor da se pilot izvežba in navadi na vse položaje letala.

Vrtil (Sveder — navpični.) Pravijo, da je to za začetnika najnevarnejša akrobacija, ki se lahko iz prostovoljne spremeni tudi v neprostovoljno. Kakor oče mi je potankosti in kretnje v tej akrobaciji razlagal komandir. Še na startu je pristopil k meni: »Bodi miren in pazi! Na 150 m odzvami plin in preden letalo zgubi brzino, povleči krmilno palico povsem v levo in k sebi nazaj, obenem pa z isto nogo potisni nožno krmilo do konca. Letalo se bo v prvem trenutku vzpelo, potem pa se bo v navpičnem padu vrtelo okoli svoje podolžne osi. Orientiraj se po kakki večji zgradbi, po njej šteješ zaokrete, ki pa naj jih ne bo več kot tri. Takoj nato povrni vsa krmila v normalni položaj in še malo od sebe. Letalo se bo še malo okrenilo, počasi ga vzravnavaj v vodoraven let. Glej, da izplavaš v isti smeri, kakor si tudi šel v vri.«

Prvič v vri. Slišal sem večkrat pa tudi čital: ta in ta je z letalom zgubil brzino in padel v vri do zemlje. Takrat na kaj takega nisem mislil, z mirnim srcem sem vtisnil komandirjeve besede v mojega in na 1500 metrov vrgel letalo v vri. Občutek, ki ga je težko opisati, je precej podoben neizmerno hitremu vrtenju okoli svoje lastne osi. S precejšnjo brzino pada letalo, obenem pa se obrača okoli svoje podolžne osi. Na orientacijo moraš precej paziti, da se spoznaš v teh hitrih okretih. Letalo pade včasih v enem samem okretu do 100 m in se prav rado izvleče iz vrija z normalnim položajem krmil. Seveda, če pa krmila vlečeš na sebe in jih pri tem potiskaš iz enega kota v drugi, se ne boš nikoli izvlekel in boš vri nadaljeval še pod zemljo.

(Dalje.)

OPOZORILO

Z ozirom na pomanjkanje vode in veliko porabo toka v naših obratih smo primorani kupovati električno energijo od tujih dobaviteljev. Zato je potrebno, da se tudi po stanovanjih šteti z električnim tokom. Prosimo torej stranke naših hiš, da kolikor mogoče skrajšajo porabo toka po svojih stanovanjih, zlasti pa, da v največji meri štedijo s tokom za gospodinske svrhe.

Prepričani smo, da smemo računati na uvidevnost vseh prizadetih. V nasprotnem primeru pa bi bili primorani, dosedaj dovoljene količine prostega toka revidirati in skrajšati ter tok zaračunati, zlasti v onih primerih, kjer gre za prekoračenje dovoljene količine prostega toka v znatnem obsegu.

Isto velja tudi za porabo toka za pogonske namene v tovarni. Ne puščajte motorjev v pogonu, ako to ni potrebno.

POGLED V KULTURNI SVET

Miroslav Vilhar:

Planinarica

Rožic ne bom trgala,
Da bi vence spletal;
Mirno, svobodno, ljubo
Po planinah naj cveto.

Ako bi jo utrjala,
Rožica bi umirala,
Glavico pobesila,
Sonca ne bi čakala.

Tudi jaz sem rožica,
V božji vrtec vsajena;
Skrivam se zdaj tu, zdaj tam,
Trgati se pa ne dam.

Rožic ne bom trgala,
Srca so nedolžnega;
Naj z menoj še uživajo
Mir, ljubezen, svobodo!

PRAKTIČNE ZANIMIVOSTI

UGOTOVITEV DNEVA ZA VSAK DATUM

Po naslednjih tabelah lahko ugotoviš za kateri koli datum med leti 1801. in 1980., na kateri dan v tednu pade.

Tabela A.

1801	1829	1857	1885	1925	1953
1802	1830	1858	1886	1926	1954
1803	1831	1859	1887	1927	1955
1804	1832	1860	1888	1928	1956
1805	1833	1861	1889	1901	1929
1806	1834	1862	1890	1902	1930
1807	1835	1863	1891	1903	1931
1808	1836	1864	1892	1904	1932
1809	1837	1865	1893	1905	1933
1810	1838	1866	1894	1906	1934
1811	1839	1867	1895	1907	1935
1812	1840	1868	1896	1908	1936
1813	1841	1869	1897	1909	1937
1814	1842	1870	1898	1910	1938
1815	1843	1871	1899	1911	1939
1816	1844	1872	1912	1940	1968
1817	1845	1873	1913	1941	1969
1818	1846	1874	1914	1942	1970
1819	1847	1875	1915	1943	1971
1820	1848	1876	1916	1944	1972
1821	1849	1877	1900	1917	1945
1822	1850	1878	1918	1946	1974
1823	1851	1879	1919	1947	1975
1824	1852	1880	1920	1948	1976
1825	1853	1881	1921	1949	1977
1826	1854	1882	1922	1950	1978
1827	1855	1883	1923	1951	1979
1828	1856	1884	1924	1952	1980

Tabela C.

1	8	15	22	29	36	Nedelja
2	9	16	23	30	37	Ponedeljek
3	10	17	24	31		Torek
4	11	18	25	32		Sreda
5	12	19	26	33		Četrtek
6	13	20	27	34		Petek
7	14	21	28	35		Sobota

Razlaga: Recimo, da želiš vedeti, na kateri dan je bil leta 1900. 1. maj.

To poiščemo na sledeči način. Najprej v tabeli A. leto 1900. Potem gremo v isti vrsti v tabelo B. pod mesec maj. Tam najdemo številko 2. Potem seštejemo 1 (prvi maj) + 2 (številko, ki smo jo našli pod mescem) = 3. Potem poiščemo številko 3 v tabeli C. in v isti vrsti beremo **torek**.

Torej 1. maj leta 1900. je bil v torek. Še en primer! Tvoj prijatelj ima leta 1940. god 20. oktobra. Radoveden si, kateri dan bo takrat, ali boš prost, da bosta lahko praznovala.

Zopet poiščeš v tabeli A. leto 1940. V isti vrsti v tabeli B. najdeš pod mescem oktober slučajno zopet številko 2. Potem sešteješ številko 20 (datum godu) ÷ 2, ki si jo dobil v tabeli pod meseci = 22. Potem poiščemo številko 22 v tabeli C. in v isti vrsti beremo **nedelja**.

Tvoj prijatelj bo imel torej god v nedeljo in boš prost.

Tako lahko ugotoviš dan za vsak datum.

Opomba: V prestopnih letih, ki so v tabeli A. podčrtana, ta račun za 29. februar ne velja, sicer za vse dneve.

Tabela B.

	Januar	Februar	Marec	April	Maj	Junij	Julij	Avugst	September	Oktober	November	December
1.	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
2.	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
3.	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
4.	0	3	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
5.	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
6.	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
7.	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
8.	5	1	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
9.	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
10.	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
11.	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
12.	3	6	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
13.	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
14.	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
15.	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
16.	1	4	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
17.	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
18.	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
19.	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
20.	6	2	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
21.	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
22.	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
23.	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
24.	4	0	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
25.	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
26.	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
27.	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
28.	2	5	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1

ZAKAJ 400 LET NAZAJ?

V našem listu smo čitali, kako sta se prepirala jesceniški in javorniški železarski gospodar. Očitata sta si in tožila drug drugega, koliko ima ta ali oni zaposlenih — protestantov. To je bilo okrog l. 1600.

Sedaj pa smo čitali v nekem gospodarskem listu, da je morala uprava industrije Jugočelik v Sarajevu izdati statistiko, koliko ima zaposlenih ljudi posameznih veroizpovedi.

Dokazala je, da ima:

- 41 % rimokatolikov, uradnikov
- 41 % rimokatolikov, delavcev
- 39 % pravoslavnihi uradnikov
- 23 % pravoslavnihi delavcev
- 11 % muslimanskih uradnikov
- 33 % muslimanskih delavcev
- 0,5 % židovskih uradnikov
- 0,2 židovskih delavcev

Ako bo šlo tako naprej, bodo morale industrije voditi novo statistiko verske pripadnosti svojih uslužbencev.

GOSPODARSKE NOVICE

Davki so se povišali v mnogih postavkah. Tako davek na sklepanje uslužbenških pogodb, davki na sklepanje stanovanjskih pogodb itd., itd., o čemer so obširnejše poročali dnevni listi. Poleg teh pa so še zvišani davki, ki jih bodo nosila podjetja. Malim kmetom (bajtarjem) pa bodo davki znižani.

Velike množine svinca so odkrili v Sibiriji v gubernijah Ilabarovsk in Jakutsk. Sibirija je na rudninah bogata zemlja in mnogi so že rekli, da ima Sibirija pred seboj najlepšo bodočnost. Tam se še lahko razvijejo podjetja in ob njih najboljše življenje ljudi. Seveda pa to ni nobena zasluga kakega režima, če je zemlja bogata — da ne bo kdo mislil.

Anglija, Francija in Kanada imajo sedaj dvakrat več zlata, kot so ga imele leta 1914. Za zmago je namreč odvisna količina zlata, da si ne bi kdo domisljal, da odločijo zmago dolgotrajne vojne ali kaj drugega. Tako ti računajo na zmago. Edino pa, na kar računa ljudstvo po vseh državah — je mir.

Nemčija je dobila od nas 16.000 vagonov pšenice. Vključno z zamrznjeni Donavi je uspelo dobavljanje naročene pšenice Nemčiji. Nemčija je že od nekdaj naš največji odjemalec — za njo pride Italija. Škoda le, da nismo mogli konzervirati naših sliv in jih prodati ali shraniti, mesto da smo jih predelali v kapljico, ki jo sedaj pijemo z velikim navdušenjem.

Staro železo v Ameriki — sta pokupili Anglija in Francija. Baje celo tiste količine, ki so bile namenjene za Japonsko. Toda ker Japonska ni mogla pravočasno plačati, je zmagalo zopet zlato.

Prepovedano ustanavljanje novih cementaren v Nemčiji. V Franciji pa so cene cementa močno narasle.

Proizvodnja avtomobilov v Ameriki je znašala v letu 1939. 2.550.000 avtomobilov, to je za 1/4 več kot leta 1938., a še vedno manj kot pa leta 1937. Avtomobili so postali sedaj v mnogih državah zelo ovirani v razvoju, kar gotovo ne služi napredku motorizacije in tudi ne splošnemu napredku.

Čigave ure kupujemo? — Poznano je, da smo uvažali v državo do nedavna največ švicarskih ur. Četudi je imel vsak švicarsko uro, je naziv »moja je pa švicarska« vključno temu precej pomenil. Sedaj pa je uvoz žepnih ur iz Nemčije že posekal švicarskega, posebno pri večjih urah. Zanimivo je tudi, da nam celo Grki dobavljajo ure.

ZA NAŠE GOSPODINJE

Goveji zrezki v kaprni omaki

Tenke goveje zrezke potolčemo, osolimo, opopravimo, potresemo na eni strani z moko in jih hitro opečemo od obeh strani. Na ostali masti prepražimo žlico moke, sesekljamo čebulo in zelen peteršilj, zalijemo z juho ali vodo, pridenemo zrezke, žlico sesekljanih kaper in nazadnje nekaj žlic kisle smetane.

Krompir v smetanovi omaki

Krompir kuhamo v oblicah, ga olupimo in zrežemo na tenke rezine, kakor za solato. Posebej napravimo prežganje iz masti in moke, pridenemo sesekljane čebule, 1/4 l mleka, juho po potrebi, 1/3 l dobre kisle smetane, dodamo zrezani krompir, osolimo, okisamo (po okusu) in prevremo. Serviramo h govedini.

Prisiljeno zelje

Dve ali tri glavice zelja, zrežemo na drobne rezance, nasolimo, potresemo s kumino in pustimo eno uro. Nato zarumenimo na razbeljeni masti žlico sladkorja, pridenemo drobno sesekljane čebule, in ko zarumeni, še dobro ožeto zelje. Obljemo po okusu s kisom in dušimo pokrito, da se voda posuši. Nato ga potresemo

z žlico moke, prepražimo in zalijemo z juho ali vodo ter dušimo do mehkega. Pridenemo lahko tudi pretlačenih paradižnikov.

Sirovi štruklji iz kvašenega testa

Iz 30 dkg moke, enega jajca, soli, 3 dkg sladkorja, 3 dkg raztopljenega masla ali masti, potrebnega mleka, 1 1/2 dkg vzhajane kvasa napravimo ne pretirno testo, ki ga dobro raztepecemo, pognetemo v 2 hlebčka, potem pa pustimo, da vzhaja. Ko je dovolj vzhajalo, ga razvaljamo, tenko razvlečemo, pomazemo z nadevom, zvijemo in pustimo, da iznova vzhaja, zavito v prtiček. Nato narežemo s kuhaličnim ročajem ali lesenim nožem majhne štruklje in jih denemo kuhat v osoljen krop. Ko vro 7—8 minut na eni strani, jih obrnemo, da se prekuhajo, nakar jih vzamemo z lopatico iz vode, denemo v skledo in zabelimo.

Nadev: 1/2 kg dobrega pretlačenega sira, 1 rumenjaki, nekaj žlic dobre smetane in sneg iz enega beljaka. Za sladke štruklje pridenemo nekaj sladkorja in 5 dkg rozin. Ko so štruklji kuhani, jih potresemo s sladkorjem.

Opomba: Štruklje lahko kuhamo tudi zavite v prtiču. Pri slanah štrukljih tudi testu ne pridenemo sladkorja in jih lahko serviramo k raznim pečenkam in omakam.

MALO KOZMETIKE

Kdo se sme šminkati

Zadnja leta je postalo šminkanje moderno in nikomur več ne pride na misel, da bi šminkane ženske prištevale posebni kategoriji. Moški so sicer vedno veseli, če nalete na čedno žensko, toda nekateri ne vidijo radi, če njih žena uporablja umetna lepota. Tako nastane pereče vprašanje: »Bi ali ne bi?«

Kdor je prepričan, da je dolžnost vsake ženske, da je lepa, ji bo tudi oprostil uporabljanje kakršnih koli lepotic. Največja umetnost pri tem pa je, da tega drugi ne opazijo. V tem tiči dovršenost lepoticenja. Natančno moraš proučiti svoje poteze in svojo osebnost in obenem popolnoma poznati tehniko lepoticenja.

Kdor se pudra in šminka, mora puder in šminko prilagoditi svoji polti. Puder mora pokriti kožo kakor dobro narejen plašč in se ne sme belo kakor apno odražati od kože obraza.

Soba, v kateri se šminkaš, mora biti svetla. To velja prav tako za večerno kakor za dnevno svetlobo. Luč naj, če le mogoče, pada s severne strani, da se jasno pokažejo vse sence. Preden se pričneš pudrati, otri obraz, kakor smo že omenili, z mastno kremo, pusti nekaj časa kremo na koži in se potem umij z mrzlo vodo. Nato obličje dobro posuši in potegni s kvasto za pudranje rahlo in skrbno nekajkrat od zdolaj navzgor, toda pazi, da ni na kvasti preveč pudra. Glej, da ne prezreš niti najmanjšega mesta. Potem vzemi barvi polti prilagojeno rdečilo in ga lahko namaži na lice v smeri od nosnega korena proti ličnim kostem. Ko si to dobro opravila, tako da sta obe lici šminkani čisto enakomerno, dvigni dlani pred obraz, dahni vanje in jih rahlo pritisni na lica. To nekajkrat ponovi, dokler ne čutiš, da sta se puder in šminka dobro prijetla kože. Sedaj vzemi še enkrat kvasto s prav malo pudra in rahlo pokrij pobarvana mesta.

V istem odtenu moraš seveda napudrati tudi vrat. Nato skrbno izkrtaj ves puder iz obrvi in vek. Pazi na lep prehod od spodnje čeljusti na lica, ki ne sme biti preoster, ker se sicer takoj izda neizvežbana roka.

Celo na negovanem obrazu se zaradi izčrpanosti in utrujenosti narede črni obročki okoli oči. Te temne sence kaze obraz in mu jemljejo mikavnost mladosti in svežosti. Če jih hočeš zakriti, zmešaj puder iz treh barv. Vzemi rdečilo, ki si ga rabila za lica, puder, ki si ga rabila za obraz in vrat, in malo belega pudra, pa vse skupaj dobro premešaj, da dobi puder rdečkasto barvo. S koščkom vate previdno namaži ta puder v očesno votlino nad ličnimi kostmi, potegni nekajkrat s prstom čez in temni krogi bodo izginili. Pazi, da ne pride

Najlepše pa je zdravo slovensko dekle brez moke in maže.

puder tudi na spodnje veke, če pa pride, jih skrbno izkrtaj s ščetko. Vse to pa stori šele potem, ko si prej napudrala tudi ostali obraz.

Zadnji čas srečujemo pogosto dame, ki imajo ustnice tako močno pordečene, da so videti kakor bi bile rdeče lakirane. Če posne- maš to modo, opozarjaš ljudi samo na svojo hibo. Če pa ustnice le malo pordečiš, samo toliko, da se lepše odražajo od obraza, se ne bo nihče spotikal, že zato ne, ker tega ne bo opazil.

Ženska, ki ima okus, se čez dan ne bo nikdar preveč naličila, ampak samo zvečer, posebno ker je videti obraz po naporih dneva velikokrat izmučen, kar lahko spretna roka prikrije. Če hočeš, da boš imela pri večerni svetlobi izrazitejšo oči, potegni s črtnikom ali tušem tenko črto tik pod spodnjo veko; moraš biti pa posebno previdna, kajti malo preveč, pa si lahko podobna maski.

Večkrat kdo izproži vprašanje, ali puder in šminka škodujeta polti. Pravilno negovani polti škoduje puder prav tako malo kakor šminka. Pazi pa, da odstraniš puder in šminko z obraza le z mastno kremo, nikdar pa ne z vodo ali z milom.

ZA DOBRO VOLJO

Če ga Janezek polomi

Stric Tomaž pripoveduje Janezku pravljico o Trnjučici.

»In kaj misliš, s čim je kraljevič prebudil kraljično?«

Janezek ne ve.

»No, kaj ti da mamica vsako jutro, ko se zbudi?« hoče pomagati stric Tomaž.

»Aha, zdaj pa že vem,« vzkligne Janezek. »Z ribjim oljem...«

Ogenj

Dimač pride v majhno mesto in prenočuje tam.

Sredi najslajšega spanja pa ga zbudi mož, ki kriči na ulici:

»Ogenj! Ogenj!«

»Kako brezobzirni so ljudje!« vzkligne Dimač in vrže skozi okno škatlico vžgalice.

Pri vedeževalki

»Kako pravijo torej karte.«

»V njih berem, da se boste kmalu seznanili z bogatim gospodom. Drug v drugega se bosta zaljubila in se poročila. Na poročno potovanje pojdeti v Dalmacijo.«

»Ali karte nič ne povedo, kaj bo k temu dejal moj mož...?«

Uvideven duhoven

Duhoven v Ameriki je pravkar zvezal pred oltarjem nov par.

»Koliko sem vam pa dolžan, prečastiti,« ga je vprašal srečni mož.

»Dajte toliko, kolikor mislite, da bo prav.«

Mož mu stisne dolar v pest.

Duhoven pogleda boljšo polovico, dolgo jo gleda in — vrne potem možu pol dolarja.